

**Справа «Справжня православна церква у Молдові»
та інші проти Молдови»**

952/03 Biserica Adevărat Ortodoxă din Moldova and Others v. Moldova

У рішенні, ухваленому 27 лютого 2007 року у справі *«Справжня православна церква у Молдові» та інші проти Молдови», Суд постановив, що:*

- було порушено ст. 9 Конвенції;
- було порушено ст. 1 Першого протоколу до Конвенції;
- було порушено ст. 13 Конвенції, взятою у поєднанні зі ст. 9 Конвенції.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявникам 10 000 євро як компенсацію моральної шкоди і 2 000 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявниками є «Справжня православна церква у Молдові» (далі – Церква) і десять громадян Молдови, які об'єднались для створення Церкви. Відповідно до Закону «Про релігійні об'єднання» заявники звернулися до відповідного урядового департаменту стосовно реєстрації Церкви. Однак їм було відмовлено. Відтак заявники оскаржили рішення про відмову до суду. У серпні 2001 року апеляційний суд задовольнив скаргу заявників і зобов'язав Уряд зареєструвати Церкву. Крім того, суд зобов'язав відповідача сплатити заявникам 1 000 молдавських лей (приблизно 85 євро) на відшкодування моральної шкоди. Це рішення було залишено в силі Верховним судом, а відтак стало остаточним і обов'язковим для виконання.

Однак рішення не було виконано у належний строк. Згодом виявилось, що заходи Державного виконавчого департаменту (далі – Департамент) також не можуть змусити Уряд підпорядкуватися рішенням суду у цій справі.

У липні 2002 року набули чинності зміни до Закону «Про релігійні об'єднання», які передбачали спрощення процедури реєстрації об'єднань. Спираючись на нові положення закону, заявники звернулися у серпні 2002 року до Державної служби із захисту релігійних об'єднань (далі – Служба захисту) з проханням зареєструвати Церкву. Однак Служба захисту відмовився це зробити, мотивуючи своє рішення тим, що «не отримала необхідних документів і вказівки щодо реєстрації об'єднання заявників від Державного реєстру». Тоді заявники оформили усі необхідні документи у Державному реєстрі і подали їх до Служби захисту. У серпні 2002 року Департамент

видав припис, у якому зобов'язував Службу захисту виконати судові рішення у справі заявників. Через те, що Служба захисту продовжувала не виконувати це рішення, Департамент надіслав цій організації низку листів-вказівок щодо виконання (два листи у листопаді 2002 року та один у березні 2003 року). Однак до позитивного результату ці заходи не призвели.

Уряд спробував поновити провадження у справі заявників за нововиявленими обставинами, стверджуючи про існування нової важливої інформації, яка раніше не була відома. Однак рішенням апеляційного суду та двома рішеннями Верховного суду цю спробу Уряду було заблоковано.

У червні 2004 року заявники подали до Уряду новий підкріплений документами запит з проханням зареєструвати Церкву. Втім жодної відповіді не отримали.

Наприкінці червня 2005 року Уряд сплатив заявникам суму компенсації моральної шкоди, яка була визначена у первинному судовому рішенні у їх справі.

Зміст рішення Суду

Заявники стверджували, що відмова державних органів зареєструвати Церкву була порушенням їхніх прав на свободу віросповідання та свободу об'єднання з іншими. Заявники також скаржились на тривале невиконання остаточного судового рішення на їх користь. Вони зазначали про порушення ст. 9, 11 Конвенції та ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

Суд передусім зауважив, що відмова державних органів зареєструвати релігійне об'єднання заявників становила втручання у право заявників на свободу віросповідання, гарантоване ст. 9 Конвенції. Далі Суд мав визначити, чи було це втручання здійснено «відповідно до закону».

Суд відзначив, що національні суди погодились з вимогами заявників і зобов'язали відповідні органи зареєструвати Церкву. Вчинивши так, суди виразно відкинули аргументи Уряду проти реєстрації. Крім того, суди відмовились задовольнити клопотання Уряду про поновлення провадження у справі за нововиявленими обставинами. Виконавчі органи, зі свого боку, невідступно наполягали на виконанні рішення, попри посилення відповідних служб на відсутність необхідних документів для реєстрації. Зрештою згадані документи були заявниками двічі подані, хоча, як згодом виявилось, вони не були необхідними відповідно до внутрішнього законодавства.

Зважаючи на ці обставини, Суд дійшов висновку, що відмова державних органів зареєструвати Церкву не мала під собою правової основи, а тому не була здійснена відповідно до закону.

Суд також вказав, що його висновок про незаконність втручання у права заявників усував необхідність розглядати питання про те, чи відповідало це втручання законній цілі і чи було воно «необхідним у демократичному суспільстві». Тому Суд дійшов висновку про порушення ст. 9 Конвенції

Суд далі розглянув скаргу заявників щодо порушення ст. 1 Першого протоколу до Конвенції. Він відзначив, що майже чотири роки заявникам довелося чекати, аби отримати гроші, які були їм призначені відповідно до остаточного судового рішення на їх користь. Зважаючи на своє прецедентне право, Суд вважав, що причини, які наводив Уряд для пояснення запізненого виконання рішення, не могли виправдати невиконання рішення упродовж понад трьох років, особливо з огляду на те, що боржником у справі була держава. У зв'язку з цим Суд вказав, що важливим було не те, який саме державний орган брав участь у процесі, а те, який орган був відповідальним за виконання рішення. Тому Суд постановив, що неспроможність держави виконати судові рішення упродовж розумного строку була порушенням ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

Заявники стверджували, що національне право не передбачало жодних заходів правового захисту стосовно скарг, з якими вони звернулися до Суду.

Суд відзначив, що позиція заявників стосовно того, що відмова зареєструвати Церкву порушувала їх право на свободу віросповідання, безсумнівно мала спірний процесуальний характер. Відтак заявники володіли правом на ефективний засіб правового захисту в сенсі ст. 13 Конвенції.

Заявники зверталися до держави з численними клопотаннями, аби домогтися реєстрації своєї релігійної організації. Виконавчий департамент, зі свого боку, також надіслав відповідним органам чимало запитів. Департамент навіть звернувся до суду із заявою про притягнення до відповідальності осіб, винних у невиконанні судового рішення у справі заявників. Однак суд не задовольнив цю вимогу. Отож, Суд зауважив, що немає підстав вважати Департамент відповідальним за невиконання рішення. Причиною невиконання була радше загальніша проблема – відсутність ефективного механізму, який забезпечував би підпорядкування остаточному судовому рішення.

Суд зрештою вказав, що заявникам не було надано ефективного засобу захисту стосовно їх звернення зареєструвати Церкву. Тому мало місце порушення ст. 13 Конвенції.

Суд насамкінець вирішив, що не було необхідності розглядати питання про порушення ст. 14 Конвенції, взятої у поєднанні зі ст. 9. А також не було необхідно вивчати окремо скарги заявників стосовно можливого порушення ст. 6 та ст. 11 Конвенції.